

El piano | Montse Barderi | Actualitzat el 08/03/2015 a les 23:52

Benet Casablanca: «Sempre vull anar més enllà»

El compositor creu que «el millor servei que un artista pot fer al seu país és fer la feina el millor que sàpiga»

Foto: Montse Barderi

Benet Casablanca (Sabadell, 1956), compositor de renom i darrer Premi Nacional de Música. Les seves obres han estat interpretades arreu del món als auditoris més importants. Llicenciat en filosofia i doctor en història i ciència de la música, combina la composició amb la docència i la crítica especialitzada. També ha estat fins l'any passat el director del Conservatori Superior de Música del Liceu, del qual ha passat a ser conseller artístic. La seva tasca ha estat àmpliament reconeguda amb el Premi Ciutat de Barcelona i el Premi Nacional de Música de la Generalitat. El passat 16 de febrer va recollir el Premio Nacional que concedeix el Ministeri de Cultura.

Hi va haver algú amb qui et fes especial il·lusió compartir el premi en altres àmbits?

Em va agradar molt conèixer -i poder parlar una bona estona- amb Luis Goytisolo, escriptor admirat des de fa molts anys, descobrint a més que és un gran aficionat a la música. També vaig conèixer la Carme Solé -il·lustradora de llibres i pintora- i la Luz Casal. Va ser molt agradable coincidir amb la gent del suplement *Cultura/s* de La Vanguardia, del qual he estat col·laborador bastant regular. Sense oblidar els companys del Trio Arbós, que ja vam celebrar plegats el premi la passada tardor al Festival de Tres Cantos (Madrid), en un concert en el qual

van interpretar també música meva.

Quin significat té per a vostè aquest premi?

Que un jurat independent valori la teva feina de tants anys produeix sens dubte una íntima satisfacció i un gran estímul per seguir lluitant i treballant. Tenint ben present, però, que la menció no fa millor ni pitjor la música. En tot cas, aquesta mena de distincions no fan sinó augmentar la responsabilitat i l'exigència davant del propi treball.

Per quins motius li han donat?

La nota del jurat feia referència a la maduresa de la meva obra, a la diversitat de gèneres que comprèn i a l'abast internacional. El ministre va parlar d'una "aleació infreqüent de maduresa i tensió innovadora".

Està d'acord amb aquests motius?

No és a mi a qui correspon de dir-ho. És interessant, de tota manera, palesar que tothom veu coses diferents en allò que fas; l'autor no sempre té la perspectiva suficient per copsar-ho i valorar-ho. Alhora, també és cert que jo sóc segurament el crític més exigent amb mi mateix, sempre tinc dubtes i sempre vull anar més enllà, i fer-ho millor del que ho he fet fins ara. És un camí de recerca i exploració permanents, sense fi.

S'havia plantejat rebutjar-lo per denunciar la situació cultural actual?

Això no havia passat mai abans. El Premio Nacional que he recollit ara me'l van donar l'any 2013, ha estat després que ha vingut tota aquesta polseguera. A mi m'han ensenyat a ser agraït, sobretot tenint en compte que el premi -al qual un no es presenta- l'atorga un jurat independent integrat per professionals de cada camp. I puc donar-ne fe en primera persona, doncs he format part del jurat en l'edició d'enguany. D'altra banda, la qüestió no és senzilla. Quan hem gaudit d'una situació cultural millor? I la situació a Catalunya en aquest terreny, és més satisfactòria ara mateix, o ho era abans? Jo mateix m'ho preguntava públicament en el meu parlament en rebre el Premi Nacional de la Generalitat l'any 2007. Hi ha molta hipocresia i ganes d'enredar la troca. Per naturalesa, l'artista és una veu crítica. Significa això que han de desaparèixer tots els premis i distincions? Li diré una cosa que he dit altres vegades: em considero independent i crec que el millor servei que un artista pot fer al seu país, a la seva comunitat, és fer la seva feina el millor que sàpiga, sense escatimar esforços. Això és el que jo sempre he intentat.

Ser a les enciclopèdies i saber que es passarà a la història és una satisfacció o aclapara una mica?

Tot i que pot semblar falsa modèstia, sempre he cregut que la meva trajectòria és de llarg abast i ara tot just n'estic començant a veure una mica el camí. No és una impostura, tot i que tingui un catàleg de més de cent obres, setze d'elles per a orquestra i moltes d'elles en repertori, com *Hamlet*, que és de 1989 i no s'ha deixat mai d'interpretar, tant en la versió de cambra com d'orquestra. Això és el que compta, la prova del temps. Com diu Stravinsky, mai arribem a fer l'obra que voldríem fer. L'ofici de músic és molt complet. Cada vegada ets més conscient de les dificultats i tens un plus afegit de responsabilitat a l'hora de fer un pas més en la direcció que intueixes.

I com a compositor, com se sent millor: amb la innocència i la força de la joventut o amb l'experiència i major consciència de l'edat?

Quan tens la idea poètica, amb tota la seva força, després s'ha de materialitzar i, a mesura que vas avançant en aquest procés, la potència de la idea primera tendeix a esvaïr-se. Per tant, cal preservar aquesta visió inicial, retrobant fins on sigui possible el vigor únic i lluminós de la joventut,

durant el minuciós treball d'orfebreria que suposa la seva realització. És aquí on ens pot ajudar més l'edat i l'experiència.

Expliqui'm una mica millor el fet compositiu.

Doncs és molt laboriós, un minut de música pot equivaldre a una setmana de feina. Calen totes les eines de l'ofici que et permetin desenvolupar-la i crear-la amb plenitud. Al seu llibre *Mestres antics*, Thomas Bernhard narra l'anècdota d'un senyor que cada dia es passa hores davant un quadre de Ticià i acaba amb la conclusió que, si te'l mires bé, t'adones que no és una obra perfecta. L'obra sempre queda més enllà del que aspirem conquerir. Aquest repte retroalimenta la recerca. Crec que cada obra impulsa la següent, que és un desenvolupament o una crítica de l'obra anterior. Hi ha a qui li preocupa estar a la moda, i això és un gran perill. Jo procuro ser lliure i fer allò que necessito a cada moment. El segle XX ha estat riquíssim en innovacions tècniques, expressives i culturals però, a banda d'assumir el llegat de la tradició, cal escoltar i projectar la pròpia veu. Si no hi ha un compromís ferm -pensi en Rilke-, és millor deixar-ho.

Què és el que he de pensar de Rilke?

Cal que ens preguntem: ens és del tot necessari escriure, ens hi va la vida, com un compromís personal que no podem defugir i al voltant del qual construirem la nostra experiència vital? Si no fos així, potser és millor renunciar-hi. De fet hi ha grans autors que en un moment determinat han emmudit, com ara, d'entre els compositors, Sibelius o Ives. Això té algunes concomitàncies segurament amb la síndrome Barthleby -tret d'aquells que fan de la inacció i de l'absència d'obra una impostura estètica i ètica-, tot i que al meu entendre la formulació de Rilke n'accentua encara més el grau d'exigència.

Aristòtil diu que la finalitat de l'art és donar cos a l'essència secreta de les coses. Quina és l'essència secreta a la qual vol donar cos amb la seva música?

És molt difícil de contestar en poques paraules perquè toca un tema molt profund de l'estètica musical. La música és per naturalesa ambigua (Steiner sempre ho subratlla), expressa allò que escapa a l'esfera del significat. Mendelssohn respon en una carta a l'objecció que el llenguatge musical és vague, imprecís, tot afirmant que és precisament el contrari: que és tan exacte i precís que el seu significat no es pot traduir en paraules. Stravinsky també deia que la música era incapaç d'expressar res -afirmació que sovint s'ha malinterpretat-, però Shopenhauer ens diu que expressa allò més íntim, la voluntat. Per a mi, té una gran potència expressiva, ens (con)mou sense passar necessàriament pel sedàs del raonament, però és en si mateixa un ens abstracte: so organitzat en el temps, com afirma el mateix Stravinsky.

I què el mou a compondre?

Donar resposta a una necessitat expressiva. La natural emanació de la teva persona i la teva manera de comprendre el món. Aquí rau el gran atractiu de la música, la seva limitació i la seva grandesa. Aspiro que la meua música no deixi indiferent i voldria comptar amb un oient còmplice, actiu.

Què hauria de fer aquest oient per ser còmplice, per ser actiu?

Hi ha una associació musical finlandesa que es diu «Obrir les oïdes», aquesta és la clau: confiar que les noves peces musicals ens arribin a dins, i que toquin o desvetllin alguna fibra nova a la nostra sensibilitat. Deixar-se seduir amb la confiança que això ens arribi interiorment, oberts a la possibilitat de que es produeixi algun tipus d'empatia. No pensar ?no hi entenc?, cal només predisposició, curiositat i una mica d'entrenament i maduresa com a melòmans. D'una obra nova o recent no en tenim cap referent a la nostra memòria musical, i això fa que una persona se senti més insegura a l'escoltar-la. Cal apropar-se també al gran patrimoni musical dels darrers anys, sense complexos però amb complicitat. Un quadre el veus de cop, en canvi la música viu i es fa

present en el temps de la seva durada.

On marxa la música quan no l'escoltem?

Només la pots reconstruir, contemplar com un organisme unitari ple de sentit, en la teva memòria. Quan l'escoltem tampoc existeix com a totalitat fixada en el temps que es pugui abraçar sencera com si fos una realitat física. El so trenca el silenci i neix, i tot seguit s'extingeix i mor. És una manifestació artística que ens exigeix atenció, hem de viure intensament aquell temps per elaborar una imatge mental i poder-la recordar. El handicap és que si ens distraiem no retenim la informació, només si l'escoltem atentament serem capaços d'interioritzar-la, i aleshores en podem sortir canviats. La música posterior a Debussy o Stravinsky és infinitament més rica en matisos que la música més funcional i comercial que ens envolta. Bona part de la música posterior al 1900 té menys presència en el nostre entorn, i això fa que el melòman mitjà se senti una mica espantat davant les darreres manifestacions musicals. En aquest sentit, recomanaria el llibre d'Alex Ross *El silenci eterno*, ric d'idees, que ens proposa un viatge apassionant en la cruïlla de la història, la música i la societat, i que ens ajuda a escoltar i gaudir de la música clàssica contemporània.

Quin són els temes de la seva composició?

Una novel·la pot tenir temes i fils argumentals, d'entitat i signe molt diferents, però la música evoca emocions abstractes i essencials. Si vol que vagi més enllà, potser parlaria d'un cert dramatismes i un creixent lirisme. També incorporo l'element del joc, l'esperit lúdic i la vivacitat dels contrapunts, que potser és conseqüència d'haver fet un llibre sobre l'humor en la música. Actualment m'agrada molt explorar espais més contemplatius, més extàtics. També m'he inspirat sovint en obres d'art com les pintures de Mark Rothko, Picasso i Paul Klee, buscant un determinat so, obscur, penetrant, incisiu, introduint més contrastos. Actualment cerco una paleta de colors més lluminosa. Verlaine va dir que un poema no es fa amb emocions, es fa amb paraules. Jo afegeixo que la música es fa amb notes. Si vol encara una nota biogràfica més concreta, en escriure *Momento y corale*, el darrer dels *Tres Interludis per a orquestra*, em vaig sentir afectat pel tsunami al Japó, que és un país que conec i on hi tinc amics.

A quines conclusions va arribar en el seu llibre de l'humor i la música?

Bé, l'humor -en tots els seus registres: broma, paròdia, acudit, joc de paraules, ironia, sàtira...- és una de les emocions més importants i que millor defineixen la condició humana. La música no és aliena a cap d'elles i per tant no ha de sorprendre ningú la rellevància que en ella hi té també aquest element. La nova edició del meu llibre -lleugerament augmentada i enriquida amb nombroses il·lustracions provinents de les arts plàstiques i el cinema- m'ha permès, en perspectiva i tractant de respondre a l'interès de molts lectors, copsar fins a quin punt el procés d'escriptura del llibre constitueix un reflex -o a l'inrevés- de l'evolució del meu estil i el meu llenguatge musical durant aquell mateix període, i que podríem vincular estretament a la composició dels meus primers epigrames, que amb el temps donarien origen a una col·lecció d'obres adreçades a diverses formacions (piano, cambra i orquestra). El mateix títol -*epigrama*- és significatiu d'aquesta aproximació més lúdica, lluminosa, concisa i contrastada que palesen les diverses peces així denominades. Tot i que en el moment d'escriure el llibre jo mateix no era plenament conscient de la correlació esmentada entre el meu treball de recerca i el desenvolupament de la meua obra estrictament creativa. De fet, la meua motivació en publicar el llibre sobre l'humor no va ser altra que tractar de donar unes claus al lector -melòmans, però també persones amants de l'art i la cultura humanística en sentit ampli- que li permetessin gaudir encara més, i a diferents nivells, de moltes de les seves obres predilectes, aprofundint en la manera d'escoltar i viure interiorment la música.

Sabadell és una de les poques ciutats que no és capital de província que té una orquestra simfònica. Com ho valora?

És un veritable luxe tenir-la, més encara en els temps difícils i foscos que ens toca viure. No sé fins a quin punt ens adonem de la seva importància i de les dificultats que l'OSV ha hagut de vèncer per tirar endavant des del moment de la seva creació fins ara, però gràcies a la seva tenacitat no només han resistit, sinó que a més a més no han deixat de progressar artísticament i d'ampliar, innovar i diversificar la seva oferta cultural, dins i fora de la ciutat. El seu director, Ruben Gimeno, a més de ser molt bon músic, està completament implicat en el projecte de l'orquestra. És un luxe passejar per la ciutat i sentir com assagen Brahms, un privilegi que surt molt econòmic als ciutadans i que hem de fer tot el possible per conservar i promoure a sectors cada cop més amplis de la ciutat.

Hannah Arendt explica que la crisi de la cultura està unida a la crisi de l'autoritat i a la tradició. Ara també està unida a la crisi econòmica actual?

És un tema molt seriós i dramàtic per a tota la gent que pateix els estralls de la pobresa. Un cop dit això, fa uns anys pensava que tal vegada aquesta crisi podria servir per reordenar i repensar tota la política cultural i marcar unes línies estratègiques. Aleshores en podríem sortir més reforçats, i aconseguir fer de la necessitat virtut. Però ara vistos els resultats i la deriva d'aquests darrers temps, en sóc més escèptic.